

GALE NDUWA NYANGA DE MO

GULU 'BUKI

'Buku "Ndo nyanga de mo" me a kuti 'buku ko We Nu Gale. Ma be ndo nyanga ke Gale dea meno ngo nui ge: ndo nyanga nui, ndo nyanga kpassi 'da wele, ndo nyanga 'da mo, ndo nyanga nu fele owele, ni do ni.

Yolo te ga tola mo 1 we ho 11, ma to sako ke Gale dea nui, ne a de wele ni. Ma to 'bo sako ngo Adamu do Eva, Kaina do Abele, Nowe do gba kolo, gbaa we ho te ngala toa Babele.

Ne yolo te 12 we ho 50, ma to lengge ngo kuti oyaa obe Israele. Ma ndo do Abrahamama, ke a dea zi olo nu Gale ve, ne a hoo yaa owi koo weno ni. Ne ma to we 'da Izaka, be 'da Abrahamama, do Yakobo be yaa Abrahamama, do Yozefu, mbe be 'da Yakobo, ke obe Israele wa hoo ngo nu Ezipeto do wala 'da a ni. Sakono ni ve, ma be tele te ke Gale sa ze do mo ha Abrahamama, ne Abrahamama koo zu li a, ne a ho wi 'da a, ne Gale 'dafa kpassi 'da owino ngo nui ge do wala 'da obe za Abrahamama ni.

'Buki ge ma ndo do ke Gale dea meno ve, ne ma sokpo do mbuli ke a kpua na, e zo se mo te owino 'de e fai ni. Weno ko 'buki ge ma be 'bo tele te Gale ha wino. Gale lengge do owino lingga. A gala wa, ne a zo mo te wa fai. Gale 'bili 'bo we 'da owino, ne a ha etumbu ha wano wa tia do ngbangga ni.

'Buki ge ma to 'bo we koo we 'da owino ze dati ni, ne ma gala le na, le yolo de ngo koo we 'da le, ne le te si 'do go.

Gale dea li nza do nu

1 Kutu ke kurr na, Gale ndo nyanga de meno ve ni, ne a dea li nza do nu. **2** 'Biti nui ze bina, ne fo gele mo zi ngo ne kpo bina. Tati a ga li ma kpa zi do falano ve, ne gba tu kpa zi ngo li ni ve. Ne Hi Gale yengge zi do ngo ga li ni. **3** Ne Gale to na: "Ma wia na, fala sa!" Ne fala sa. **4** Ne Gale zaa na, sa fala e dea ni, ma a dia. Ne a dea na, sa fala gono sanga te nge e do tu fala. **5** Ne a sa li sa fala na: "Gba wese", ne a sa li tu fala na: "Tu." Ne wese gea, ne fala sa. Ki ni di a tu kpo.

6 Ne Gale to 'bo na: "Ma wia na, ngo ho, ha ma bili o ne ndumbe ni, tako ma gono sanga lino do ngo gili ne bo." **7** Ne ma dea te e o ne ke a toa ni. Gale ia ngoe ni na, ma gono sanga lino ke ngo i do keno ngo nu nga. **8** Ne a sa li ngoe ni na: "Li nza." Ne wese gea, ne fala sa. Ki ni di a tu bo.

9 'Do ki ni, ne Gale to 'bo na: "Ma wia na, olino ngo nu ge ve ma ngeme nge e de fala kpo, tako nga nu ma ho." Ne ma dea te e o ne ke a toa ni. **10** Ne a sa li nga nui ni na: "Nu", ne a sa li lino ma ngema nge e ni na: "Gba li." Ne a zaa na, meno e dea ni, ma a dia. **11** Ne Gale to na:

“Ma wia na, okpale do onwá sanggo kpi do kpi ma ho ngo nù ge, mba do otenc ke ma wa wala ni, ma vè do gbālā ne kpo do kpo.” Ne ma dea tē ε ɔ ne ke a tōa ni. ¹²Ne okpale do onwá sanggo kpi do kpi ma hɔa ngo nù ge, mba do otenc ke ma do wala ne tē ε do tē ε, ne ma vè do gbālā ne kpo do kpo. Ne Gale zɔa na, menɔ ε dea ni, ma a dia. ¹³Ne wese gēa, ne fala sa. Ki ni di a tū tale.

¹⁴Do ki ni, ne Gale tō 'bo na: “Ma wia na, omɔ ke ma nye nyea ɔ ne yeke ngbala ni, ma ho li nza, ne ma gɔnɔ sanga tū do gba wese, ne ma be 'bo fala li engganɔ, do kō tūnɔ, do sabelenɔ, ¹⁵ne ma to te li nza ngo i, ne ma yeke de ngo nù nga.” Ne ma dea tē ε ɔ ne ke a tōa ni. ¹⁶Ne Gale dea ogā nyea we boa. A dea wese na, ma to do gba wese, ne a de zeke na, ma to do tū, ne a de 'bo osola. ¹⁷A dea onyea wenc ni li nza ngo i na, ma yeke de ngo nù nga. ¹⁸A dea ombe na ma yeke do tū, ne mbee ne do gba wese, we gɔnɔ sanga tū do sa fala. Ne Gale zɔa na, menɔ ε dea ni, ma a dia. ¹⁹Ne wese gēa, ne fala sa. Ki ni di a tū nale.

²⁰Do ki ni, ne Gale tō 'bo na: “Ma wia na, nu kpala okɔyɔ kpi do

kpi do sa'de li, wa dunu 'do linc. Ne ma wia 'bo na, onɔe wa bülü do li ngo i.” ²¹Ne Gale dea nu kpala okɔyɔ kpi do kpi, do osɔ sa'de li, do onɔe kpi do kpi. Ne a zɔa na, menɔ ε dea ni, ma a dia. ²²Ne a wele nu a te ne na: “Otunu li sa'denc 'do li ge vè wa kó, ne wa kpa 'do linc vè. Ne onɔenc wa kó, hā wa dele.” ²³Ne wese gēa, ne fala sa. Ki ni di a tū mɔɔ.

²⁴Do ki ni, ne Gale tō 'bo na: “Ma wia na, nu kpala osa'de tē ε do tē ε wa ɔ ngo nù ge: osa'de zamɔ do onadalamɔ, ogā sa'de do obe ne.” Ne ma dea tē ε ɔ ne ke a tōa ni. ²⁵Gale dea ngo gili sa'de tē ε do tē ε: osa'de zamɔ do onadalamɔ, ogā sa'de do obe ne. Ne a zɔa na, menɔ ε dea ni, ma a dia.

²⁶Do ki ni, ne Gale tō 'bo na: “Ma wia na, le de wele, ne a ɔ ne le, ne a ba tele te le ngboo. Ne a dungu nwa ngo kɔyɔnɔ 'do li ge, do onɔenc li ngo i, do osa'denc ngo nù ge, osa'de zamɔ do onadalamenc, ogā sa'denc do obe wanɔ.” ²⁷Gale dea wele ɔ ne a ni, ne a ba tele tē a ngboo. A dea wi wili, ne a de wuko. A dea wa do'do, ²⁸ne a wele nu a te wa, ne a tō na: “Ne kó, takɔ ne dele, hā ne

ye'be ngo nùì, ne nùì ma ɔ do mó ne. Ne ne ɔ nwa ngo menɔ vĕ, ngo okɔyɔnɔ 'do lì i, do onɔenɔ li ngo i, do osa'denɔ ngo nù ge vĕ." 29Ne 'do ki ni, ne a tɔ 'bo na: "Okpalenɔ vĕ ke ogbālā ne boe, ne otenɔ ke ma wa wala ni, ma ho ngo nù ge. Ne gbālā kpalenɔ do wala tenɔ ni, ma se a nyɔngɔmɔ we duzu ne. 30Ne wɔkɔsɔnɔ ke ma 'bo 'bo ni, me a nyɔngɔme 'da onɔenɔ do osa'denɔ ngo nù ge vĕ, ogā wano do obe wano." Ne ma dea tĕ e ɔ ne ke a tɔa ni. 31Gale zɔa na, menɔ vĕ ke e dea ma ni, ma a dia ngboo. Ne wese gĕa, ne fala sa. Ki ni di a tū gazele.

2 Na me ni, Gale dea li nza do nùì do omenɔ vĕ ke ma ngo ne ni, ne ma ia. 2Ne ma nea we ho te sambo tūì, ne nde Gale dea menɔ vĕ ia, ne a kpe tĕ a olo dea toe 'da a. 3Ne a wele nu a te kɔ tūì ke sambo ni, ne a e ma do tū 'da a, we duzu ke do kɔ tūì ni, a kpia zi tĕ a olo tonɔ vĕ a dea ni. 4Tele te ke Gale dea li nza do nùì ge a ni.

Fɔ Edene

'Da fala ke NWA Gale dea li nza do nùì, 5ne nde wɔkɔsɔ zi ngo nù ge kpo bina, ne kpale te hɔ zi 'bo go. Mba go, a te tɔmbò zi kolo na, ma te go. Ne wele zi 'bo ngo nù nga na, a wa fɔ bina. 6Ne nde me ma 'bo zi nùì, me tati a li ke ma yolo ti nùì, ne ma kŭ de nza nga ni iko.

7Ne NWA Gale kɔɔ nù, ne a 'bo ma, ne a de ma do wele. Ne a ufu bŭ kpasi de kɔ zɔ a, ne wele ma ngo ɔmɔ ne.

8'Do ki ni, ne NWA Gale mi fɔ ngo nù Edene, ke ma si 'biti gba wese ni, ne a e wi wili a dea a ni kɔ fɔe ni. 9Ne Gale dea na, ote tĕ e do tĕ e ma

ho di ni. Otenɔ ni ma de zi wena, ne owala ne ma ěfĕ zi ndirr. Ne nde de gbogbo fɔe ni, a mi te ke ma hā kpasi, ne a mi 'bo te ke ma hā hā zā we i ti gɔnɔ sanga de mɔ do 'dā mɔ ni.

10Zu gba li zi ngo nù Edene, ne li ni ma fo do kɔ fɔe, takɔ ma 'bo nùì. Kɔ ma nea we ho nza kɔ fɔe ni, ne ma gɔnɔ sanga te ngba e do gba kɔ ne nale. 11Gba kɔ li ke dati, li ne a Pisoni. Lì ni ma fua, ne ma zī nù Havila. Nù Havila ni ma do mɔ mbali boe. 12Mɔ ho ngo nùì ni, ne mɔ kpa mɔ mbali ke 'dɔlɔ ne kɔ ne bina ni. Ne mɔ kpa 'bo dia nɔ yɔmbe ke wa sa li ne na bedeliume, do ota olo gā gole ke li ne a kɔrnaline. 13Gba kɔ li ke boa, li ne a Guhoni. Lì ni ma fua, ne ma zī nù Kusi. 14Gba kɔ li ke tale, li ne a Tigre, ma fua do nu le Asure si 'biti gba wese. Ne tala gba kɔ li ke nale, li ne a Efrate.

15NWA Gale ba wi wili a dea a ni, ne a e a kɔ fɔ Edene i na, a wa ma, ne a zɔ mɔ te ne. 16Ne Gale ba nu e hā a na: "Mɔ nyóngó owala tenɔ kɔ fɔe ge vĕ. 17Ne nde wala te kpo ke ma hā hā zā we i ti gɔnɔ sanga de mɔ do 'dā mɔ ni, do mɔ nyóngó ma go. Fala ke mɔ nyɔngɔ ma, ne mɔ fe se fio."

18Ne NWA Gale tɔ na: "Ma wè na wi wili ɔ zu a kpo iko go. Mi de se wi gala a, ke a wia do a ni na, wa ɔ do a fala ne kpo."

19Ne Gale kɔɔ nù, ne a 'bo ma, ne a de do osa'denɔ ngo nù ge, do onɔe tĕ e do tĕ e, ne a a wa vĕ de dati wi ni we zɔ tele te ke a e se do li wa kpo do kpo ni. Mba go, ma wia zi na, wa sa li sa'de kpo kpo do li ke wi ni ia ma ni. 20Ne wi ni ia zi li zu onadalamenɔ do osa'de zamɔ, do onɔe kpo do kpo vĕ. Ne nde sanga wa ni vĕ, a kpà zi wi gala a ke a wia do a ni go.

21 Ne NWA Gale fi wi wili a dea a ni nù do nga yala, ne ma ne ngo a wena. Ne Gale ba mbe gbālā ngu'du a kpo, ne a kpe olo ne do mulu. 22 A ba gbālā ngu'du wi wili ni, ne a de ma do wuko, ne a ne do a hā wi wili. 23 Wi wili nea we zo wuke ni, ne a he mo na: "Di ngangga ni, mi kpa wi we kō do mi ia. Kili te le do tōko te le do a kpo. Wa sa se li a na wuko.^a We duzu ke a yula ko wi wili." 24 Gulu ne a wi wili a la se baa a do naa a, ne a mba se ngba a do wuke 'da a, ne wa boa ne wa ho kili te wi kpo. 25 Wi wili ni do wuke wa zi boa ne do wila te wa, ne nde sape te wa, ma bá zi li wa dati ngba wa go.

Wi wili do wuke 'da a wa bēa we nu Gale

3 Zé dati, gō nea ngo osa'deno vē ke NWA Gale dea wa zamō ge ni do 'dā hā. Ne mbe 'da fala kpo, ne gō aka wuke na: "Gale bēa na, ne te nyōngò wala teno ko fo ge go gbālā we nde?"

2 Ne wuke gese na: "Go! Le wia we nyōngò owala teno ko fo ge. 3 Ne nde we duzu wala te ke de gbogbo foē ni, Gale tōa na, le te nyōngò ma go, ne le te 'bè 'bo te ne go. We ke le nyōngò ma, ne le fe se."

4 Ne gōe gese na: "Ne fé se go. 5 Gale tōa ní, we ke a i de wena na, fala ke ne nyōngò ma nde, ne ne o se ne e Gale ni. Li ne ma hūi se, ne ne i se ti gōno sanga de mo do 'dā mo."

6 Ne wuke soko wala te ni, ne nde ma de lí a wena. Ne a zo 'bo na, ma wia te ēfē nu wi wena, ne a kpa wo nyōngò ma, takō a kpa hā zā. A 'bi wala te, ne a nyōngò, ne a hā mbe hā

wili a ke wa zi do a ni, ne a nyōngò te me 'bo. 7 Wa nea we nyōngò ma do'do, ne li wa hūi do ti, ne wa zo te wa na, lo do wila te lo iko. Ne wa kala nwá te fige, ne wa fulu ma de te ngbe e, ne wa he'de ma de 'de tili wa o ne tulu ni.

8 Wese gēa, ne NWA Gale ma ngo yengge ko foē, ne wi wili do wuke 'da a wa zila giti nyanga a, ne wa usu te wa de sanga oteno na, da de ko Gale zó lo go. 9 NWA Gale sa mo hā wi wili, ne a aka a na: "Mo a i do nde?"

10 Ne wi wili gese na: "Mi zila giti nyanga mo ko fo i, ne mi dea kili, ne mi usu te mi we ke mi do wila te mi iko."

11 Ne NWA Gale aka a na: "Wi tōa hā mo na, mo do wila te mo iko ni, wi a wio nde? Mo nyōngò tabi wala te ke mi tōa zi hā mo na, mo te nyōngò go ni nde?"

12 Ne wi wili gese na: "Wi a wuke ke mo hā a hā mi ge, a a hā wala te hā mi, ne mi nyōngò."

13 Ne NWA Gale aka wuke na: "Gulu ke mo dea ni we ge nde?"

Ne wuke gese na: "Gō olo mi, ma hā mi nyōngò wala te ni."

14 Ne NWA Gale tō hā gō na: "We duzu ke mo dea ní ni, mi kana nu mi te mo, ne mi fombo mo sanga osa'deno nù ge vē. Mo fo'bo se nù do ngu'du mo, ne li dungu nza 'da mo vē, nù ma le se ko nu mo, ne mo nyōngò se ma. 15 Mi fi se senemo sanga mo do wuko, sanga obe zā mo do obe zā a, ne obe zā a wa ma se zu mo, ne mo nyōngò se te me 'bo timili nyanga wa."

16 Ne NWA Gale tō te me 'bo hā wuke na: "Mo zo se ngamo 'da fala

^a 2.23 Do lengge hebre, wi wili (ish) do wuko (isha) me a oli ke ma nea we we kō.

zã 'da mo, ne te mo ma zele se 'da fala ko obenõ 'da mo wena. Gene ko na me ni, ne nde wo te wili mo ma gã se li sila mo wena, ne a se a nwa ngo mo fai.”

17 Ne a tã hã wi wili na: “Mo zila we nu wuke 'da mo, ne mo nyongõ wala te ke mi bêa na, mo te nyõngõ gõ ni. We duzu 'dã me mo dea ni, mi kana nu mi te nù. Ne li dungu nza 'da mo vë, mo de se to nganda wena, ne te mo zele, se ne mo kpa nyongõmo ngo nù ge de. 18 Nù ma ko se otë do ohele hã mo, ne mo fa se nwá sanggo li fõõ, se ne mo nyongõ de. 19 Mo míli se gbengemo, se ne mo kpa nyongõmo li fõõ 'da mo de. Mo de se ni gbaa ne mo fe do ma, ne wolo mo ma kpolo se tã e de te nù ke mo yula te ne ni. We ke mi dea mo do nù, ne mo kifi se 'bõ nù.”

20 Ne wi wili ke li a a Adamu^b ni, a ia li wuke 'da a na Eva. Gulu ne na: “Kpasi”, we ke a a naa owino ngo nù ge vë. 21 Ne NWA Gale ba ndala sa'de, ne a fulu ma do tulu hã wi wili do wuke, ne a he'de ma de te wa.

**NWA Gale ndaka Adamu do Eva
ko fõ Edene**

22 Ne NWA Gale tã na: “Di ngangga ni, wele a hõa õ ne le, ne a í ti gõõ sanga de mo do 'dã mo ia. Ko ma wè na, a 'bi 'bõ wala te ke ma hã kpasi ni, ko a nyongõ, hã a 'bana do kpasi fai gõ.”

23 Ne NWA Gale ndaka wele ko fõ Edene de nza, takõ a wa fõ ngo nù ke wa 'bua zi do a ni. 24 A ndaka a ni do'do, ne a a oanzeno, ke li wa a okerubine ni,

te nu fõ Edene. Ne wa 'bia tãa nu koya ke li ma nye ve ve né we, ne nu ne siki si falano vë ni de kõ wa. Gale a wa de di ni, takõ wa zõ mo te wala ke ma la de te te kpasi ni na, da de ko wele hõ i mo gõ.

par

La Société Biblique du Zaïre
B.P. 8911
KINSHASA, Zaïre

© La Société Biblique du Zaïre, 1995

Illustrations par Horace Knowles
© The British & Foreign Bible Society
London, England, 1954, 1967, 1972

La Bible en Ngbaka (Zaïre)
publiée sous titre
BIBLE

^b 3.20 Gulu li Adamu na: “Wele.”